

De boog

Herman van den Bergh

bron

Herman van den Bergh, *De boog*. Querido, Amsterdam 1969 (derde druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/berg043boog01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

De zwemmers

Voor Constant van Wessem

De zwemmers, witte vissen in de klim der dagen,
die wentelende of steun zoekende aan een vlot
beurtlings van brand en regen lasten dragen,
de grote zwemmers naar 't onafzienbaar Lot,

zij voelen de trans zwaarder op hun armen rusten,
het water nog verdiept door de onmacht van 't geluid,
sinds ze worstlende vlucht kozen van de kusten
en de zee verrukten met 't wonder van hun huid.

Gaan ze één slag de handen tot een roeper tasten,
- 't scheepslijf is rond en zwart, en stevent voorbij -
dan gelijken ze die gelukkige fantasten,
die de zon aanblazen door een schalmei!

Zó weinig hoop is er voor hun befloerste
gezichten, zó weinig voor hun kracht die breekt,
dat het volk op de schepen, die langs hen koersten,
over hen spreekt, zoals men van doden spreekt.

Baardwit wordt hun het schuim op de wangen
en toch, wel of wee, pantsren dóén zij zich, want
hun ontroeringen zijn hun ondergangen
en noodlot de vreugden om het naadrend land.

Maar staan ze in 't einde triomfantelijk verzezen
boven de rotsklingen, die de zomer geurig maakt,
dan spannen ze het been op de bruine pezen,
en slaan ze de ogen neer, en bevinden zich naakt.

Tragiek

De maan, die toornig uwe flanken teistert,
wier stralen geel strientrekken langs uw dij,
zij is smart zélf: bloedende en verbijsterd
telt ze u toe harer eigen vloek waardij. -

Kelk in de wind der felle hemelstreken,
het heet lijf zwaaiende, - een devoot -
gaf ze mee, waar lots stormtochten streken
en lei haar ellende aan de wereld bloot.

Hoor, de lucht galmde van de toets der blâren:
ze kónden niet dragen dezer smarten dracht,
doch deden ze op hun kroongewelf vergaren
en wentelden ze af als dieren hun vracht.

Seinen gaf de maan, snerpende signalen;
wolken kwamen nader, waar nacht ze wrong,
streefden te stijgen, rustten de dalen
en likten verdoving met hun grijze tong;

Likten verneedring aan 't licht dat zij haatten,
likten - en troost, een ontzaglijke schand,
werd nieuw gif op wonds rode gaten,
die hun kraters keerden naar de aarde-kant.

- De maan is wreed, want ze heeft geleden,
de maan is wreed, en op een heelal
wreekt ze het schrikbeeld van een verleden
en, in 't oog der vijanden, hare val.

Zij viert ze op de mensen, hun wangen en dijen,
op de drift der mastschepen, trots en hard,

op gekorven kloosters, op kartelige abdijen
die de eeuwen voedden aan het zuiver hart;

Op bergtoppen, die voor Gods deuren dralen,
schoon hun scherpte er grote hopen in snêe,
op de huivrende daken der kathedralen
en op 't in de velden verdronken vee;

Zij viert ze op de zustersterren, die tanen,
- zie, ginds houdt nacht de dag in beraad -
op de hoge rasterperken der platanen
en, machtloos, op de eerste dageraad;

Want nóg zal zij martlen en de aarde teisteren,
maar opgang, opgang is er van wit aan de lucht.
Het daagt!

- Tegen de hemel zit de lijster, en
ziet de zon, en eet een vrucht. -

De vlam

Een symfonie

I

Denkbeelden had hij aan zijn tred gebonden;
boven hem wapperde extaze als een vlag:
met een lach om de noodkreet der vagebonden
stapte hij zingende naar de jongste dag,

de dag, dat hij het vermetel vuur zou voelen
straalarmen rondom zijn ondergaande vlees,
dat, vloeibaar, het lot hem kwam omspoelen,
gaten invretend van venijn en vrees.

Ogen, op zoek naar Vlams rode alarmeren,
verkenden de kim en de versperring van het pad,
weerden zich, worstlend met de kracht van armen
en maakten de glooiingen voor 't lichaam glad;

Ogen slurpten spelonken leeg en rivieren:
ál wat zij borgen sprong voorwaarts als een beest;
ál hun gevaren stormden te vieren,
schamplichten slaande, een bovenmenselijk feest!

De bergen jubelden - voorjaarsfregatten,
flakkrende zeilree aan 't anker dat deint -
toortsbomen wilden zijn schouders vatten,
door heel een wereld werd hij gedodijnd:

doch had hij denkbeelden al aan zijn tred gebonden,
toen hij stapte, zijn wil tot weg, een vuur tot baak,
kierde hem het lijf ook in duizenderlei monden:
- hij zweeg van zijne liefde en van zijn taak. -

II

Zingende kwam hij af:

Aan d'onderkant der korens,
in de oksel der vlakten en der bergen voet,
recht langs een rotsglacis, ruig van torens,
hurkte de mijnstad naast de grote vloed.

Grondwind stond tegen vangschotten en huizen,
ovens kraaiden kracht en vuur en smook;
doodslucht sloeg óp uit de strot der schachtbuizen,
die mondde in het licht en naar ellende rook.

Hij zag hoe voor 't moederlicht, dat zij heks noemen,
het diep der schachten foltering verzon
en 't offerde aan een dier middeleeuwse doemen:
- een vlam, een vlam geselde de zon!

Hij zag hoe, rood boven de naakte gronden,
met de gulzigheid van sikkels om het graan,
zwaaiende poliepen haar bol verslonden
als in oosterse legenden een draak de maan;

Haar zwart karkas hing nog op zijn ogen -
maar in de sloper van zons rondeel
erkende hij Zelfzuchts vlam, zonder meedogen
een god verzwelgende tot eigen deel.

Hij ging. - Aan de opalen nacht verrezen de
schepelingen der sterren met de maan als boot;
hij ging, ten voeten uit tegen de vuurkim, vrezende
een gruwlijke ontheiliging van zijn dood. -

III

Vogels, zwart van voorspelling, die hij volgde,
de ziel beheersende met meesterlijke lach,
brachten hem, in 't seizoen nog dat de korens golfdn,
tussen de vestingen en de velden - en hij zag

onder kantelenwal, waar 't licht op knarste,
hardklontige vuisten saamgeschaard,
klam, dampend, goor van groeven, grof van barsten,
als stapels boomstronken voor de haard.

Blind van de zon lag het land: ruggen strakten
een boog en maten de eerste sprong
tegen de gele lucht, die naar daden snakke
of 't een zwaard was, gesmeed in kamelendong.

Dan - géén wilt vanwaar 't zijn driestheid roeide,
door welke straten het zijn waanvracht krooi,
maar men zag, hoe een Woord over stad uitgroeide,
tonders aanleggend aan het zomerhooi,

aan de klokken, aan de kloosters, die zich verenigden
in 't ontzaglijk einde dat tot eenheid drong,
wier extatisch bloed dwars door de storm der menigten
't noodlot in-lachte, marteldood zong. -

- Toen schréeuwde hij.

Fel stond aan zijn slapen de
verbijstring die bonsde, hijgend en vaal;
haat schroeide hem de mond, haat tegen gewapende
massagebaren - een *kwaal!*

IV

Woekrend met de moed der wimpers keek hij 't groene
strandmeer in, dat de dag op zich vuurslaan liet
zó woest, zó wrang, als dartle visioenen
bij de uitzinnigheid van 't Priapisch lied.

- Schepen, mensrompen in drift, voerden albasten
hulzen van licht, en de zon in top;
zijdlings naast het dreigement der masten
stegen gedachten tot kolommen op:

‘Enkelingen laaien als zwavelflambouwen,
vol van geel doel hunner ogen schijf;
enkelingen worstlen, menigten vertrouwen,
ontkrachtend elkander door 't aanzijn van 't lijf;

Enkelingen zijn macht, menigten verzwakking,
daar 't wezen in de groep ten onder gaat;
gróót is de Eenheid; - ziel vindt, in zich, dekking,
maar nevenziel maakt de eigene renegaat;

Zoals levens zich voelen het leven bekorten
wanneer over moerassen doodslucht glijdt:
het riekt bederf in 't dringen der kohorten -
- er is geen ras dan de persoonlijkheid!’

- Hij, ziel en ras die zichzelf doorgrondde,
zweeg voor de horde en zocht de eenling - dan
waadde hij door 't meer, waarop de hemels stonden,
zag zijn beeld - en keerde tot de Man;

V

En dacht:

'Ik ben de teelt van Mens en Aarde,
van hun verbond het zegel aan de metalen lucht;
méér dan hun bestaan is mijn bestaan van waarde:
- regenboog kranst mij tot een heilige vrucht!

In stad, tussen korens en onder klippen
bekampten zij elkaar; de purperen kroes
van woede en wellust hing aan hunne lippen:
Zij dronken het leven - ik ben hun roes!

Ik ben de Vlam waarmee ze loutring oogstten,
volmaakte offrande van hun fiere dracht.
Heil mijn verwekking! Zij hebben de hoogste
taak van levend dier in mij volbracht. -

En toch: een Vlam die zichzelf schrijnde -
want mijn onverwoestbaarheid is mij ene dwang:
zwoegende van Begin ontga 'k mijn Einde;
zo 'k vecht, is 't zonder hoop op ondergang.

Ik wil mijn aarde met Gods vuur omranden,
ik wil een wasdom van verderf in zicht:
Heil 't Noodlot met de verterende handen -
een leven delf ik uit zijn doodsgesicht!

Zó zij 'k de Vlam der onuitputlijke gewassen,
die hun rijpheden aanzet en hun stampers bronst,
die spruiten spant tot blinkende kurassen.
- Vrouw is mijn hoop. -
Ik ben de bronst, de bronst!'

VI

Algen om de nek, klepperende vanen,
 op de voeten de durf van een groene roos,
 boven haar de wolken in wankle karavanen
 en de handen druipende van gif en kroos,

zo ploegde zij zog door de greep der grassen:
 't verliefde licht sloeg de armen om haar huid
 en rende mee - alleen de norse bergterrassen
 stieten haar rompwit voor zich uit.

Hij volgde haar hoofd, dat klom tegen de wanden,
 en strakte zijn naakt, waaraan de ruimte brak,
 tot een forser doel met scherper gedreven randen.
 - Eindlijk stond zij voor hem; hijgde, en sprak:

'Ik ben de bronst, die uwe bronst gemoette,
 ik ben, die uwe lust met lusten knot:
 Leven is wat wij, dood, ons heugen moeten -
 - de doden is geen heugnis dan 't Genot. -

Leven tiert. Uit uw kerken weer groeit het leven,
 die, 't gelaat herdrenkt in d'aanvanklijke glans,
 hun enorme koepels als moederborsten geven
 aan de zólang gespeende trans!

Leven deint, een zee, in de dokken: Zij lopen
 vol van winters, en lopen leeg, en vol van zomers,
 en lopen leeg: - naar altijd nieuwe tropen
 hunkren de geelzwarte larven der stomers.

Leven dreunt in der opstandge levenswalging -
 het voert de mokers die de muren slaan,
 maar smeedt de bloeddag om in munt, tot delging
 van een oud bestaan voor een jong bestaan.

Weet, dat één vrucht alle die levens wekten;
 aan mijn zwaar lijf hangt zij, rond en rood,
 de vrucht der ontbinding, die seizoenen lekten -
 - ontelbaar is 't leven, één is de dood!

Toen was het, dat haar vormen zich verwijdden,
 de rotswand bemachtigend van struik tot struik;
 de bergen slonken saam met zee en weiden
 binnen de vlammeende portalen van haar buik.

Alles werd vrouw met de vrouw die straalde
 en haar dijen, buiten dag om, als bogen schreef:
 - in 't navellicht der zon die door haar lichaam daalde
 scheen 't, of de ziel der aarde in rode vlokken dreef!

Hij, vóór haar wit, onkruid in graan, gezeten,
 vertwijflend aan de aarde, brandend naar de ziel,
 zong zijn vlees dat, murw en aangevreten,
 bij de druk der vingers in zachte kuilen viel,

En sidderde toen het ópklonk tegen de kale
 snede harer oksels, vanonder hun vouw,
 't geweldig vlamgezicht, met opene vokalen:

- God riep hem uit de lenden van een Vrouw! -

Atmosferen

Aan Martin Permys

Ik ken uw land!

Boven de grasvalleien
 klapwiekt het vliegwiel der gepeesde mijn:
 door een lucht, van staalovens hartstocht vol,
 slaan vlammen in bloemkelk elkander toe.
 Krachtig verbroedren transblauw en gloedrood
 zich over 't kwalmend gas der schachten heen,
 - aarde en hemel, vierend één dronken kus. -
 Zon enkel, scherpgerand, vaart tussendoor.

Met koolzwarte zon in top kruipen schuiten
 stroomop, stroomaf; - wolken vergaren last
 uit roet en water, wolken komen zwaar
 klossen in schuine zuilen op de hand
 die werkt, op 't hoofd dat hijgend denkt, op 't kregel
 gebaar van de gebiedder, op deemoedige nek,
 op ál wat zwart is - en de bodem schreeuwt,
 de bodem schreeuwt van arbeid!

Kloosters tellen
 zwijgend hun jaren na; vuurdriftge torens
 staan als mijlpalen van volken-voetzet...
 Klef is uw noordergrond; grote veebeesten
 drijven erlangs, en, waar het landeneind
 in kimmén stuit, krommen knotwilgen de stam
 dreigend omlaag. -

Ik ken, ik ken uw land,
 vriend! Ik ken het, wanneer een purpren zon
 néérgiert op de akkers, wanneer berge' in kam
 de avond slurpen als een donker vocht,

wanneer de zingende horde der zeisen
de vrucht afslaat van pluimstengels, wanneer
huizen witter postvatten op het duin,
zeegolven in vuistgevecht vallen, en
drieste scheepsljven bol staan van het zeil!

Aan d'oostrand schuren rotsknoesten zich eindelijk
goorharde roven aan 't weerbarstig blauw;
ruig doorngevas zet zich schrap langs de helling.
In kloven kolkt het: ruggelings daarover
worstlen de zwarte plante' om ruimte en lucht.
Sterk riekt de dood der ene, woeste walm
van opgereten godenlichaam; andre,
door nacht geteisterd, krinkle' een moeizaam pad
kruinwaarts - bereikend soms de bronzen dag.

En dag, pantsrend uw steden, dag uw dorpen,
dag uw hoofdstad, die schalmeiende opgaat,
dragend, gelijk een oriflamme in stormen,
de Taal die werelden wint; - dag uw haven,
nors naar de kant der groene, uitheemse zee,
dag aan landszijde zegenend uw steden
van beiaarden, van zuivere bagijnen
en van nog overeinde eerste bouw;
van kruisgewelven, priesterlijke ramen
in hoge omlijsting, en van 't krachtig lied:
dag, die zijn blinkende banen volbrengt
op maat van wind, die sneeuw uitwerpt en bloemen,
dag, waartegen vogels te pletter zwaaien
en regenboog bolronde bruggen bouwt,
waardoor dieren gedije' in d'oceaan
en toornig leven in de droppel water,
dag, die is: vorm; dag, die is: zaad en vrucht,

dag zélve is uw land, vriend! Wolk uw sneeuw, zon
uw bosruikers; uw meren: hemel;

zwerfsterren de vogels der atmosfeer;
 een schip: dags wil die uitstevent en koerst.
 In regenboog groeit de gotiek der kerken
 want wie de brug beklimt ziet cirkels als
 puntige ellipsen - en ge zijt beklimmer! -
 de top der torens: 't rond, geweldig Oog;
 het aardse lied, uw goed volkslied: Gods stem;
 de opstandge wind der rotsbergen, der akkers,
 waar dag in viel tot weke humuskluit,
 de wind der heide en van 't ópheevlend duin,
 de wind der strandhuizen, der naakte golven,
 de grote wind, die wisselt land en water,

Wereldverschikking de wind! zweept hij 't volk
 zo ónder gronds bast, waar houwelen ketsende
 breken 't grauw, stug bloed uit gebukte muur,
 ogen zich vast sluiten, beschaamd voor 't licht,
 klam veenslijk sliffert en de wagen kreunt -
 als op de velden, waar deernen ze klemmen,
 graanschoven, hare liefde, in hete arm
 te brand aan haar borsten, of er nieuw leven
 vruchtvaardig lag in zons geel, manbaar koorn, -
 als in de uitkijk, waar de starre vrees
 onder 't vizier der handen dóórschiet, waar -
 langs arenden optrekken naar het nest,
 waarlangs heenstrijkt het kwalmend gas der schachten,
 waar-rond staan winters en zomers; - daarboven
 klapwiekt het vlieg wiel der gepeesde mijn

en óver 't al, mijn vriend, een Man, staat *gij!*

Sabbat

Die dag heerste licht op de bergen; daaronder
sprongen de waters als dartel metaal,
terwijl hoog in vuurhemels vlammenzaal
alle tekens zich schaarden tot een wonder.

Zesmalen had hij de hand gewend, zesmaal
baarde de vruchtbare ruimte; de donder
der schepping rolde zesmalen, zonder,
dat 't tot een rust kwam in zijner palme' ovaal.

Toen zweeg de wereld. Bergen, lichtbeheerst,
zwegen mét de korszle stuifslag der stromen.
Over de zwarte bossen boog een gebaar
dat uit de teelaarde scheen opgekomen.
Zes dagen werden hun tegenstander gewaar:

Sabbat! - een dichter rustte voor het eerst.

Resurrectio

Wel waren er verbleekten, die zich wendden,
die het ontzaglijk licht, dat spetterde op het land,
vreesden en vluchtten, beschaamd voor een lente,
en 't gelaat begroeven in schaduw van hun hand.

Maar wie bleven en wier ronde ogen aanzagen
wat zwellend zaad in zóveel armen lag,
zij dreven een zachte spot met de dood dier dagen,
enkel om de herrijzenis van die dag.

Ze sloegen het boetekleed rond de flanken
en hieven vóór de kruisvaart aller wil tot wet,
want herders waren 't, driftig de dorst te drenken
van het ontelbare kleinvee zonder wed;

denkers, die 's lands rijpheden ontdekten,
de nacht doorwakend aan der steden poort,
belijnende in hun koers de loop der sekten
en fel bewapend met het weerbaar woord!

Over onze duistere werken, als flambouwen,
zwaaiden zij zoen, maar zelf, bij vallende vloed,
redden zij niets dan 't lijf, en het vertrouwen,
en de hartstocht der ogen, en de moed.

Festijn

Meer wijn, meer wijn in onze schalen!
 Dit is het eind, lief; drink! dit is
 de dag die kampt met 't zwart der zalen
 en schuifelt langs de dis.

Ondiep de nissen, wit de ruiten...
 - het leven zingt al in de boom -
 Drink, lief! - Handen, houdt 't leven buiten,
 rekt onze droom!

Tussen de pijlers, tussen de schoren,
 kruipt het, kringelt het, armdik en vlot:
 Het leven wordt als slang geboren
 en sterft als god. -

Het wint! - O, dat wij vechten konden,
 O, om een strijd met deze blink! -
 ... De vrees wordt droog op onze monden:
 drink, lief; drink!

- Wij zijn geslagen, wij zijn gebleven.
 Het wint... Zie, het is dag! - Welaan:
 dit is het eind, lief; dit is het leven;
 - Wij gaan!

Twee wegen

I

De winter is omhooggedragen
ver boven 't veld;
ik steven onder 't zeil der dagen
dat krimpt en zwelt;

een tocht met vogels ten geleide,
een lamp tot baak,
ginds onder voor mijn voeten beide
eenzelfde taak;

een veilig doel: een land van tarwe,
van vreugden 't meest -
een brandend land van graan en garven
een land van feest,

een doel, waartoe het mij bij iedere
stap naderbrengt,
- 't kind, dat met kalme lach en liedren
mijn dagen drenkt.

- Heeft al de wind mijn lamp bewogen,
nog zal haar schijn
niet van mij wijken, wen mijn ogen
vol schaduw zijn.

II

Weer rust de zomer op onze schreden;
wij gaan getrouw,
luid onze zielen als zuidersteden
in zon en blauw,

langsheen de hellingen, langs de stromen
van zand en steen,
langsheen de vorstelijke bomen,
in schaduw één;

over de dartele gewassen,
door netelbrand;
dwars door de harde, hoge grassen
van 't toornig land.

Hoort onze voetzet, vast en helder,
hoort hoe straf:
waandet ge niet, het leven telde er
zijn dage' aan af?

Zo gaan we stijgend, werwaarts ge wildet,
waar 't licht ons torst:
- dichters, die aan de hemel stildet
uw aardse dorst!

Tegen avond

Hemels staan op mijn hand gebogen;
ik zing mijn lied -
Zon en maan draag 'k op mijn ogen,
ik sluit ze niet.

Zeeën kome' aan mijn voeten breken:
zij missen kracht;
zwart maakt hij alle hemelstreken,
mijn vriend de nacht.

Dieren springen op tot mijn schouder,
mijn hoofd blijft stil;
ik word niet bleker - enkel ouder
mijn trots, mijn wil.

Nooit zal u een leven meer in tel zijn,
mijn licht, dat vlucht! -
Graan is mijn daad, een bloem mijn welzijn,
mijn lot: een vrucht.

Toen klommen...

Toen klommen wolken opwaarts langs de torens
met naakte lijven, geel, gespierd en recht;
de bomen glinsterden als koopren horens
en krachtig klonk de lokroep van de specht.

Vóór ons het veld; - de huizen bleven achter -
het vee dreef, groot en zwijgend, over 't land
en aan de einder stond, geweldig wachter,
de molen, die ons wenkte met de hand.

De wind stak op. Als een gelukkig vendel
zo schoot ons haar zijn driftige cadans;
we proefden vruchten, honig en lavendel
en alle blaadren gingen op ten dans.

De nevels rezen en de nacht werd later,
de grijze weg liep verder voor ons uit;
nu eerst weer hingen bomen in het water
maar vreemd, nog altijd talmde het geluid.

- - Vijf korte slagen. - De aarde liet, van verre,
de rozenkrans door hare vingers gaan,
een Ave prevelend voor elk der sterren,
een Pater voor de sluitkoraal, de maan.

Wij voeren het kouter

Wij voeren het kouter langs werelds akker:
- een dierenpaar; -
het werk roept felle geuren wakker
in oog en haar.

Ze kennen geen loon voor onze giften,
ze kennen geen dank,
ze reiken 't bedreig der opstandge driften
spijs noch drank.

Vriendin, wij zijn de mens opstandig
omdat wij geven;
- geven wij dan niet, koen en kloekhandig,
groot voor klein leven?

Maar dit het gewin van wat wij bevochten
en dit de baat
waarom de slover aan 't slaafse wrochten
de handen slaat:

Zie! onder 't gebaar, het rood-alfvoudge,
van zomers banier
zullen de landen zijn, de hoogwoudge,
in óns bestier!

Vóór deze zomer

Alleen onze eigen zielen kunnen de zomer leiden
over de paden naar het eindlijk doel:
wij zijn de makers, en doen hem, rein en koel,
zegenen óns bestaan en der wereld beiden.

Zij zullen gaan, de dromers, en hem inluiden
met hun fors leven, en hem vieren met
hun juichkreten, en met hun stil gebed
hem huldigen, en met hun blijde geluiden;

zij zullen gaan, de liefdrijken, door verheugde
middag, elk dragend een hemel in het zwart
der ogen, elk aanstemmend in zijn hart
de klinkende koraal van áller vreugden,

en zij zullen gaan, de maaiers, bij hoogste
zonnestand en roder vruchten walm
huiswaarts, luid en met koene galm
zingende de rijpe val der oogsten;

zingende het licht en de geschaarde
schoven, bruine volken in groot gebied
neergezet; zingende het lied, het sterke lied
van wie geloven in het lot der aarde!

Wolken

Kom mee, mijn lief! de kim bloeit wonder open:
 morenpaleizen, enkel zuil en boog,
 en rossige fonteinen van vroegmorgen-glans
 en brede bekkens over heel de zee...

Kom mee, kom mee, mijn lief! en zie de waaiers
 der zon in die luidjuichende fonteinen
 weerkaatst, de zee met armen vol verlangen
 naakt reikend naar d'óvergebogen hemel,
 die zijne lippen dronken drenkt met licht,
 de kustlijn ginds een schuimstriem op het blauw
 geslagen en de fris gewassen stad
 vér achter, achter ons, druipend van zon!

Kom mee! - De wereld is pas opgestaan
 en wrijft zich de ogen uit met beide handen
 en knipoogt in de dag.

Over de velden
 drijft laag de donzen wijding van de dauw:
 zware bomegetakten wijze' er naar,
 witte wolkeprocessiën zien er naar,
 wij staan aanéén, aanéén in zonne zeezing!

Wolken, lief! wolken, wolken! zie ze gaan:
 exotische gezanten in tunieken
 van wit en grijs, vóór hunne voeten saam-
 gevat en om de plumpe voeten rond:

gezanten in vuurrood-doorschoten linnen
 gewaden, die wel brede vleuglen lijken
 zo wijd staan ze uit - gezanten van de kleine
 gebieders, die diep in de bergen wonen:
 grijs hunne schoudermantels, waar de ronding

van bolle degenknop eve' onder dikt -
 gezanten in talaren, schrijnend zwavelgeel
 als vormeloze zonnen aan het zwerven -
 gezanten met een paarsgezoomde rok
 slepend aan hunne nauw bewogen hielen -
 gezanten zwart en bruin op jonge paarden
 met hard-gegloeide pantsers van blank staal
 om hunne lendenen, onmeetbre speren
 in hooggeheven hand, en sterke zwaarden
 licht deinend langs de heupen - wolken, wolken,
 rank bloesemende, wuivend-witte kudden,
 en allen op de hoogopalen hemelweg,
 naar die geweldig onbekende God,

naar die beheersers van hun wakkere ogen
 en van hun pralend hoofd en stralend lijf,
 van de bazuinende zonnegeluiden
 die klinken in de dag, en van de verre
 bergen en van de goudbevlerkte zee!

Nu gaat de wind de wolken hijgend na,
 hartstocht-verblind, dolzinnig door het blauw
 en door 't geflakker van de kleur'ge mantels,
 en wilde escorten vallen van de lucht
 néér op de zoom der zee, rood uitgebloed
 hun vage lijf, breed tastend hunne handen
 naar steun: geruchtloos pletteren van wit
 en ál de tinten van het bonte leger -

en dan de wind, de wind - vóóruitgebogen
 óver de kop van zijn verdwaasde hengst
 stoot hij zijn sterke rieten speer rechtuit
 met één gesloten vuist, - en met de andere
 zicht hij de tragen neer, terwijl het ros

zó laag schuurt langs de weke blauwe grond,
dat 't met de buik het spoor der vluchters uitwist!

... Achter de wind weer nieuwe wolkgeslachten,
achter de dood van hun gedode vaders
voort naar het eind! néér op de zoom der zee!
wolken, wolken, razend van rustbegeerte
voort! als een laatste stormloop van barbaren!

Valt! witte hemelpaarden, witte ruiters;
lichte gezanten, blijde herauten van de dag
valt! neergezicht in blanke morgendood.
Valt fier te pletter op de morenhuizen
van marmer met hun hoog gewelvendak;
valt in de brede bekkens, in de schoot,
de liefdelaaie schoot der zee, valt op
de bergenkam, op de koelbruine lijn
der scheve koppen, op de harde grond
van 't hoge land, valt op de gloeiend bronzen
beweegloosheid der velden en der weiden,
valt op de witte stad, die huivert in
haar bad van zon... valt neer in puin! te gruizel!

maar valt met de verheven trots, uw God
nader geweest te zijn dan één van hen,
en bovenál: meer god-gelijk te hebben
bestaan... gelééfd!

Kom mee, mijn lief! de kim
ligt open, wijd, brandend van zon.
't Is middag!

De dood van de herder

Zo was de laatste dag: de witte schapen
drevén als zonnevlekken langs het pad
dat hijgend naar de heuvels klom - de moede
man volgde; zijne dieren leidden hem
de pelgrimstocht, tot waar de rode zon
groot stond en rond als een oog op de heide,
en zijn gebogen rug droeg 't oude uur,
opdat de middernacht het zou verjongen. -

Zo was de laatste dag...

En toen de herder
in langre schaduw van de bomen ging,
wier kruinen stonden tot een luid, hol dreigwoord
boven zijn weg, voelde hij de lucht, die steunend
het zwaar lichaam hem hield in evenwicht
ijler aan 't worden, en de handen gleden
tastend vooruit, als wilde hij daarmee trachten
de dampkring dichter 't lijf te doen omsluiten
gelijk een gordel, die het drijvend houde -

- en dan, zacht, zonder steun, gaan zijne knieën
neer op de weke mosgrond, waar het zand
kwam dóórgestoven. En hij poogt zich op
te richten: al wat de uiterste uren brachten
bij 't traag en vaaglijk naadren, drukt zijn rug
en wil niet heen: dit is de laatste dag!

O, maar zijn rug is 't zwakst! die heeft hem reeds
jaren na jaren kracht en steun ontzegd:
stevig zijn borst en zijne brede schoudren,
stevig de pezen van zijn hard gelaat,
stevig, oerkloek en koen zijn zij - hij laat
zich op de zijde rusten, glijdend langs

de schraag van zijne linkerarm; donker
en machtloos onder woeste, vreemde hemel
ligt hij gestrekt, en vestigt de ogen óp.

De paarse hei brandt fel; de rode nacht
wademt uit netels en uit erica
en ganse vloedden vuur rennen in horden
óver de woudzoom, door de bomen heen,
uitbloedende grijszwart, dat nederruist
over pad en mos, op de benen wortels
dansend hun dolle buitling uit en in
de grond. - In die bewegende geweld
is herders eigen roerloosheid de dubbele
onmacht van vrees en van het einde, naadrend
onwrikbaar zeker, met metalen voet:
maar tussen zijn gelaat en nacht der luchten
komen de nevels van de norse dood
die zijn niet nacht, ook niet met nacht verwant,

want deze is Liefde, koel en zeer beveiligend,
en gene: Haat, zwaar wegend op zijn ogen
met hare gladde druk, afwerend stilte
van generzijds - zal 't alom duister worden
en alle heiden, alle woude' en hemels
nacht drinken in een vreugderoes, langdurig
en diep, zijn dorre mond zal nacht niet lessen
met deze brede, kalme golfslag, die
bij vlagen ópstuwt uit het oosten

en
de lippen van de oude man richten
zich brandend ruw vooruit. - Is het een kus
voor de eeuwge, donkre Liefde, die moet komen?
is het een trachten van wie Liefde wil en
geluk, om de hindernissen weg te aadmen
met zijn te zwak, door lange duur vluchtig
en ijl geworden leven?

En de man
 blies - en de witte nevels ginge' uiteen,
 de nevels trokken vallend, deinend weg:
 tonend in praal de naaktheid van zijn Lief?

Nacht heerst, een eindeloos, vijandlijk duister
 met vreemde schijn gestalten zonder vorm
 en zonder helderte, en zonder licht
 als de aarde verwachtte -

en dit nu de laatste
 ontgoochling: hadde de stervende herder
 kracht in der oude lippen strenge boog,
 hij zoude er de gespitste vouwingsvorm
 wéér trekken binnen het gemuurte van
 zijn vroom gelaat - maar in hem is geen wil,
 geen zijn en geen bewustheid meer in gang;
 en nu, terwijl de nacht zó vaak hem kust,
 als trachtte deze hem nog te bewegen
 tot opstaan uit een zelfgekozen rust -
 en nu, naarmate 't laatste leven wegvloeit
 vanuit zijn droef lichaam, gelijk de toge
 waters leekt, tapplings, uit ontbodemd vat,
 nu spannen zich de dunne spieren sterker
 rond de verwelkte boog, en beuren die
 ten kus.

... Eens wordt het licht; dan zullen de oude
 en maagre schapen komen over hei,
 langs hun verlaten veld en langs de zoom
 van woud en weg, en langs de rode bomen;
 dan zullen mensen medegaan hun pad
 van altijd leed en armoe, pad van droog
 en dorstig stuifzand, dat de schreden drinkt,

en zeer veel volks zal er de herder vinden
en zeggen, dat hij stierf aan de avondstraat
zonder verdriet, want lach was om zijn mond,
zonder groot leed, want met de glans van liefde:
in 't dor gelaat de smalle band der lippen
ten kus geheven, als van wie zijn lief
warm, maar reeds in de kalme dood, met zachte
vingren omvat houdt, weidend met de blik
haar voorhoofd, strelend met de donkre adem
't geluk dat werd zijn deel - en geen van hen
zal weten, dat het uiterst uur de kreet
van dit arm lijf met hoon heeft overstemd;

en dit arm lijf zal zijn de eerste keer
in sluimer, dragend naar het zuiver licht
zijn klein gebed, dat uit hetzelfde spreekt
zónder een klank - en nochtans luid te horen
dóór droge stap van hei en rosse kruiden
en dóór de zonnebomen en de tempel
van aarde en hemeldiepten en dóór
de rustge ritmen der Oneindigheid.

Drie liedjes

I

De nacht, die al de voorjaarsluchten
en hemels won,
liet over 't veld één wolkje ontvluchten:
- wat schuim van zon. -

En op de kim van 't donker boog het
zijn schubbenrug,
totdat het dag werd - en toen vloog het
weer vlug terug.

De nacht, de blauwe nacht, die beefde
zo groot hij was,
en, met de mantel óp, verzweeftde
door 't doodstil gras.

Kind, zo zien we onze oude dromen,
nu lente ontwaakt,
dartlend, dansend wederkomen:
kijk! wuft en naakt

slaan ze, wuivend hun blonde vlaggen,
onz' aftocht ga
en, met een kleine glorie, lachen
ze ons achterna!

II

Niet ik alleen, ook Dag is loom:
de bomen schreien
het duister op de bruine zoom
van de valleie.

Dit is dezelfde nacht, die ook
mijn handen koelde,
toen 't eerste licht in mij ontlook
en 'k nauw het voelde.

Het is dezelfde nacht, die zonk,
toen ik de zachte
bevangenheid van sluimer dronk
en wachtte, wachtte,

de mond droog van verlangen tot
dit leedgetijde,
waarin een Wereld zingt, een God -
- of geen van beide'...

III

Eens was de wereld loof aan 't schreien
en boven zon en daken zat
de wind - en flapte;
en in de wereld gingen wij en
naast ons het loden koren, dat
door de akkers stapte.

We waren beiden, kind, maar riepen 't
niet uit, al werd ook de avond zwart
tussen de wegen;
want stilte klom, zichzelf verdiepend,
en stilte is luider dan ons hart -
- zodat we zwegen.

Nu is...

Nu is de arme dag voorbijgeschoven,
een droom gelijk -
hóóg wandelt de heldre kalmte boven
haar princelrijk rijk:

't zijn de olmen, rustige edelherten
met trillend gewei,
en de vele oprechte, rode verten
van dorpen en hei;

de geestdriftige torens, wachters in 't zuiden,
en, onomwolkt,
heel de koele daad van d'avond, die luide
een leven bevolkt;

de wind - een bloem, en zijn lied meer honig
dan in roze ooit sliep;
maar is er wel één lied, zó eentonig,
en één, zó diep? -

Ik luister - de zware geur der garven
gaat langzaam dicht
en onder mijn ogen hóór 'k het sterven
van 't aardelicht.

Liedje

Het loof, dat om mij henen vlokt
en al de dag zich roeren kon,
is droog en stil - eentonig klokt
een kleine citer aan de bron.

De bomen zijn van ver bij mij
en danse' onhoorbaar in het meer;
de nevelboten gaan voorbij
naar riemslag ook niet éne keer.

Naar alle zijden ligt mijn doel:
toch ben 'k mij van geen weg bewust -
en in het vilten duister voel
'k een glimlach om mijn grote rust.

De langzaam maaiende tijden

De langzaam maaiende tijden
en de oude, bedaarde dagen
komen met kalme gezichten
en kome' onze denkens vellen.

Ze gaan met de kalme zeisen
en zwaaien de wijde slagen
en onze zielen zijn blijde
en onze denkens vallen -

en de rustige winters oogsten
hun grote getelde bomen
en hunne getelde takken
die wachten krachtig te sterven

want in het zekere is vreugde
zoals er vreugde is in weldaad:
en Dood is het enig zeeke

en 't is de weldaad der wereld.

Zwanen

Ze waaien nader als de tijd:
we zien geen werken in hun vleugels,
de stroom is altijd met hun vaart mee
en hunne vaart is zonder vechten.

Ze rusten in 't onmooglijk leven
dat lucht en water voor hen spreiden;
ze streven niet, gaan tóch vooruit...
hoe zouden zij wel in de dood zijn?

Hun hoofd is hoog en vol van wil,
maar zonder liefde hunne lijven
en zonder hartstocht hunne harten...
hoe zouden zij wel in de dood zijn?

Alleen in late avond buigen
ze hun wit hoofd naar 't watervlak
en drinken 't water uit de maan,
die mijne handen geel-verglaast.

... Zou dat de dorst na lange strijd zijn?

De kleine tuin

De kleine tuin, de hagen
van geuren en van zomer,
de hete roze en hoger
de zwarte notelaren

en planten, met hun groeven
in weke zon gelegen,
't zijn dingen van 't verleden
en kinderen van vroeger.

De maan drijft op het water
en in de blauwe vijver
en grote takken hijgen
wanhopig en ontbladerd,

en grote wolken varen
langs uitgebloeide bomen
en langs de koude rozen
en langs de harde hagen,

en grote jaren joegen
met opgeheven handen
over de sterke planten
en over 't rijk van vroeger.

- Zo hebben de oude zomers
de weg naar ons verloren.

Avondgang

In de avond klopt het hart der aarde.

Wij reizen luide, met gelijke voet;
de kleine vogels zwijgen te vroeg
en de kleine dieren, moe van 't blaten.

Het regent - 't land is veel schaduw
en de hemel regent vochtig zaad
en het water, een glimmend gevaar,
glijdt langzaam aan achter 't water;

op de stroom de bijna dode boten,
en dan óm ons de ogen licht
en tot de einder de weiden wit
als witte bruiden, stil en verdronken.

De dunne bomen dansend in 't water
en erboven de schapen grijs...
- o, 't geheim van d'avond is wijd
en wijd het schemerend hart der aarde,

en wijd onze dromen, dwalend hoger
in de nevel, de dunne bomen langs,
en wijd de heimlijke wereld van
onze zielen, zacht en blinkend in de ogen;

- en in de avond klopt het hart der aarde...

En sourdine

't Is een gedwee, zwaarmoedig tapijt.

Zoetjes, uitheems en naief
zingen de kleine, bronzen herders
voor het klein, rankroze lief
met de blonde vingers, - en verder

bossen van rimplig email
en weiden als vergrijsde fabels
en bezige beken, te druk voor d'avond
en wat onecht van lichtgeglj...

dorpen, enkel slaap en kerk,
met ronde, hardbrandende ruitjes
in 't voorhoofd, als hing een zwerm
glimvliegjes er tegen, van buiten...

Zachtzinnige glansen in het oog
mijmert langzaam de vlakke hemel
zijn gele wolken, in was gesneden,
en zijn maan van oud ivoor...

Nocturne

Voor Maurice van Yzer

De maan roeit brandend
 langs 't wolkenrif,
 en 't bos is paars:
 vergiftigd. -

Poel en half open pad
 vol hete bramen,
 fel en rond
 in geur.

De vlakte, een fletse ruiker
 en de lippen droog;
 sterren vallen
 als dauw.

Gestalten jagen woest:
 saters in horden;
 en hun grijze adem
 is zichtbaar.

Nimfen, bloemwit
 met groene haren,
 vluchten in 't bos,
 hijgend.

In de nevel de syrinx
 en op onze mond,
 week en dartel:
 Pans fluit. -